

Rede gehouden in het Witte Hoes te Adorp bij het uitreiken van de provinciale prijs van de bond Heemschut voor de geslaagde restauratie van dit pand op 4 september 1987.

Mijnheer de burgemeester, mijne heren vertegenwoordigers van de bond Heemschut, dames en heren.

De grond waarop u zich thans bevindt, maakt deel uit van een zeer oud cultuurlandschap; niet zo maar een vlak kleipoldergebied, een cultuursteppe, die per definitie kaal en winderig behoort te zijn.

Voor degenen, die het gebied hebben leren kennen (en dat zijn niet zoveel Nederlanders) is het een gebied waaraan de landschapsfijnproever zijn hart kan ophalen: een gebied met een groot natuurhistorisch en archeologisch verleden. Het betreft een groot zeer oud kweldergebied, doorsneden met op het Drentse plateau ontspringende rivieren zoals de Hunze en de Drentse A. De stroomgebieden van deze meanderende kwelderrivieren met hun aanvullend prielenstelsel, hun hoge oeverwallen en hun daarachter gelegen bezinkingkommen, hebben de basis van het landschap, zoals het nu nog zeer herkenbaar wordt aangetroffen, bepaald.

Interessant is de geschiedenis van de occupatie van deze gebieden door de mens vanaf het Drentse plateau, eerst als vlaknederzetting, later door de stijgende vloed en opgeworpen vluchtheuvels, de wierden, in verschillende generaties opgeworpen tussen 500 v. Chr. en 800 na Chr.; dus tussen de jongste en de oudste wierde een leeftijdsverschil van meer dan 1000 jaar.

De gemeente Adorp is zeer rijk aan wierden, met een 10 tal grotere en ± 25 kleinere, heeft het een zeer dichte bezetting hiervan.

Op een drietal grotere wierden is een dorp tot ontwikkeling gekomen, n.l. Wetsinge, Sauwerd (Welke naam zodewierde betekent) en Adorp, in 1371 in het oorkondeboek van Groningen en Drente voorkomend onder de naam "Artharpe". Om dit te vertalen als terp aan de A is helaas onverantwoord simplistisch, Adorp ligt niet aan de A, maar aan de Hunze en het woord Ar is geen A, daarvoor moeten we naar heel andere grondvormen terug. De verleiding om hierop in te gaan is groot, maar het zou mijn verhaal veel te lang maken.

Iets over de bestuurlijke geschiedenis van Adorp. Zoals overal zien we ook in Adorp dat de rechtspraak in handen komt van redgers of richters en wel bij toerbeurt door de bezitters van een edele heerd, een boerderij van voldoende grootte, met de zoon omgaande, zoals in klauwboeken werd vastgelegd. Maar langzaam maar zeker komen deze redgerrechten, ook van Adorp, in handen van de bewoners van de Sauwerder Onstaborg en later van de bewoners van Nieuw-Onsta in Wetsinge. Dit proces werd in de hand gewerkt door de toenemende kennis die voor de uitoefening van het redgerschap nodig was en waaraan menig boer niet meer kon voldoen. We zien later dat de Onstaborgheren een richter in dienst nemen om deze taken voor hen te verrichten. Deze taak bestond behalve uit de rechtspraak ook uit het notariaat en ook bijv. het oproepen van manschappen voor rampenbestrijding, bijv. als het zeewater de dijken van de getijderivier de Hunze dreigde te overspoelen of later: de dijken van het gegraven Reitdiep het dreigden te begeven.

De rechtspraak vond plaats in Adorp in het nu nog bestaande perceel Zuiderstraat 12 en in Wetsinge het perceel Karspelweg 23.

Voor de vormgeving van de gemeente Adorp is van belang geweest de concentratie van de rechtspraak van de 8 ommegangen van Adorp – Harssens en de 4 ommegangen van Sauwerd – Wetsinge, waarmee globaal het territorium van de huidige gemeente was bepaald.

In 1811 kreeg de vorming van de gemeente Adorp definitief zijn beslag.

Napoleon trof hier in de lagere landen bestuurlijk gezien een achtergebleven gebied aan. Als eerste maatregel volgde de invoering van de burgerlijke stand. Voorheen waren de kerkelijke doop- huwelijks- en overlijdensregisters, vaak slordig en soms geheel niet bijgehouden, de enige documenten.

Zuiderstraat 12, Adorp

In de tweede plaats de invoering van het kadaster waarmee een goede vastlegging van het grondbezit tot stand kwam in plaats van de gemakkelijk verrolbare grensstenen. In de derde plaats de invoering van de gemeenten boven de kerspeligrenzen.

Met de vorming van de gemeente Adorp moest ook een bestuurlijk centrum gevonden worden. Wat lag er meer voor de hand dan dat te zoeken in de herberg, die ook al rechthuis was aan de Zuiderstraat, waar toen Pieter Meinderts Bos de kastelein was. Hij verhuurde de oostelijke kamer van zijn pand aan de gemeente voor fl 25,- per jaar. Daarvoor moest hij het lokaal naar behoren verwarmen en indien er 's avond gewerkt of vergaderd werd, van voldoende kaarslicht voorzien. Het lokaal zou gebruikt worden door de maire en zijn assessoren, even schout en schepenen maar later burgemeester en wethouders genoemd; tevens voor de raden (dit zijn Raadsleden), de rechtspraak werd er gehouden, het zettterscollege, dat de hoofdelijke omslag voor de burgers vaststelde, vergaderde er en tevens werd het gemeentearchief er geborgen.

Na zijn overlijden zet zijn weduwe de exploitatie van de herberg –tevens gemeentehuis– voort tot in 1830 zijn zoon Meindert Pieters Bos de kastelein wordt. Deze Meindert Pieters Bos is in Adorp een zeer belangrijk figuur geweest, zeer bemiddeld, zijn naam komt voor op de lijst van de 10 hoogst aangeslagenen voor de belasting, zoals die vroeger werd gepubliceerd. In allerlei zaken en boedelscheidingen speelde hij een rol. Trouwens, dat zullen we steeds zien, straks ook bij het Witte Hoes. Kasteleins waren vroeger hoog in aanzien, mensen van standing, behorende tot de heffe des volks, met vaak ook een sociale functie. In 1835 wordt Pieter Sijmens Timmer de herbergier, getrouwd met Jacoba Jans van Rijn van de Rijnsterheerd, dus een Raangsdochter, toen al een vooraanstaande boeren familie. In 1856 wordt hij opgevolgd door zijn zoon Sijmen Pieters Timmer en nog steeds betaalde de gemeente fl 25,- per jaar. Zijn opvolger wordt Jacob Jans Sinning, die fl 50,- voor zijn diensten ontvangt. Deze Jacob Jans Sinning schrijft in 1869 een brief dat de huur te weinig is. Hij vergelijkt het met wat de gemeente Noorddijk, Winsum en Baflo betalen, waarbij Baflo relatief zeer royaal voor de dag kwam. Sinning verklaarde niet het meest te willen vragen, maar vond wel dat hem voor huur, vuur en kaarsen fl 50,- toe moest komen, voor de levering van koffie fl 0,15 per week per persoon, verder voor de verstrekking van pijpen en tabak, onderhoud en schoonmaken fl 20,- dus samen fl 100,- per jaar. Maar dat vond het gemeentebestuur te dol; fl 75,- werd er van gemaakt. Sinning verlaat daarop vrij spoedig het gemeentehuis en vertrekt naar Groningen.

A.L. Smit wordt de nieuwe herbergier. Ook deze schreef in 1876 een brief om huurverhoging, alles is erg duur geworden, schrijft hij, waarom hij meende dat hem fl 100,- toekwam. Zijn verzoek wordt nu ingewilligd. Maar spoedig daarna verdwijnt Smit en ook zijn herberg en in 1880 besluit de gemeente zijn intrek te nemen in een andere, nieuw opgekomen Adorper herberg, dat omstreeks 1970 de naam "Witte Hoes" kreeg omdat de toenmalige caféhouder het pand wit gesausd had. De naam "Witte Hoes" is dus nog maar van zeer jonge datum. Maar toch gebruik ik de naam korthedshalve. Dit pand moet gebouwd zijn omstreeks 1780, gezien de bouwstijl en oude bouwfragmenten wordt hij daarop getaxeerd. In 1815 was daar Jan Freriks Brands de herbergier, zoon van Frerik Jans Brands en Maria Harms Braker. De Brakers en de Brandsen waren ook vooraanstaande boeren families, typerend voor die tijd, waarin de boeren alle macht en invloed in handen hadden, zij beheersten de kerkvoogdij, het armbestuur, het zettercollege, de gemeenteraad, het waterschap en zoals we hier ook weer zien: de kasteleins behoorden tot dezelfde bevolkingslaag.

In 1828 bij de invoering van het kadaster was Hiltje Jans Kruizinga de kastelein, tevens was hij deurwaarder in dienst van de gemeente. Voor de gemeentelijke belastingen werd zijn herberg op fl 45,- getaxeerd, aanzienlijk lager dan de herberg annex gemeentehuis aan de Zuiderstraat, welke voor fl 54,- op de lijst staat.

In 1870 werd het pand publiek verkocht aan zijn zoon Jan Hiltjes Kruizinga, die tevens de functie van gemeenteontvanger kreeg. Hij moest daarvoor fl 800,- borgstelling betalen. In die tijd begint het wegverkeer op te komen, de weg Groningen – Winsum was inmiddels verhard en daardoor raakte het Witte Hoes voor de rijtuigen en andere weggebruikers steeds meer in trek ten koste van de herberg aan de Zuiderstraat. Jan

Hiltjes Kruizinga speelde daar goed op in. In 1875 krijgt het Witte Hoes een grote uitbreiding, een doorrit voor rijtuigen terwijl de herberg van een bovenverdieping werd voorzien. De taxatiewaarde steeg ineens naar fl 180,--. Het werd het einde van de herberg aan de Zuiderstraat, die voor het wegverkeer te afgelegen lag en door gebrek aan een doorrit er ook onvoldoende voor ingericht was.

In 1880 werd Eltje Slierma de nieuwe herbergier, waarbij hij het met de gemeente voor elkaar kreeg, dat hij ook de gemeente onderdak mocht verschaffen en wel voor fl 80,--, dus nog lager dan de laatste jaren in de Zuiderstraat werd betaald. Jan Hiltjes Kruizinga bleef gemeenteontvanger, maar in 1888 schreef hij de gemeente een brief in sierlijk handschrift geschreven: "Mijn dag is voorbij, het is avond geworden, redenen (.....) voor ontslag uit mijn functie van gemeenteontvanger".

De nieuwe kastelein Eltje Slierma wordt al gauw geconfronteerd met een voor hem erg vervelende overheidsmaatregel; bij wet van 1881 moest de combinatie gemeentehuis – herberg worden beëindigd. Uiterlijk 1 mei 1887 moest de scheiding voltooid zijn. Er ontstond toen in Adorp evenals in andere gemeenten, een harde strijd, welke herberg het gemeentehuis in zijn nabijheid zou krijgen opdat zo de daaruit voortvloeiende klandizie overeind kon blijven. Herbergier Gerlof van Zijl uit Sauwerd was er als de kippen bij en kwam bij het gemeentebestuur met een voorstel om een nieuw gemeentehuis te bouwen op een zeer goede plaats, centraal in de gemeente, aan de provinciale straatweg, naast zijn herberg gelegen. Het daarvoor benodigde bouwterrein bood hij gratis aan. Daarop reageerde Eltje Slierma, dat hij vernomen had van de voornemens van sommige Sauwerder lieden om daar het gemeentehuis te krijgen. Hij stelde echter dat het gemeentehuis bij zijn herberg moest blijven, daarvoor had hij zijn herberg duur betaald. Ook de ontvanger, de veldwachter en andere gemeentelijke functionarissen woonden in Adorp, het werkelijke centrum van de gemeente en daarom mochten dergelijke met het gemeentebelang strijdige besluiten niet worden genomen. Slierma trad verder handelend op: hij bouwde een woonhuis naast het Witte Hoes (de tegenwoordige woning van Sikkens) en bood de gemeente aan het voorste gedeelte te huren en het zo als gemeentehuis dienst te laten doen. De gemeente accepteerde het huuraanbod en daarmee bleef de klandizie, die het gemeentelijke bedrijf meebracht, voor het Witte Hoes verzekerd. Het nieuwe gemeentehuis werd op fl 90,-- getaxeerd. Men kan zich nu afvragen, welke belangrijke klandizie de gemeente dan wel opleverde, dat de herbergiers er zo op gebrand waren. Die fl 0,15 per week voor de koffievoorziening lijkt toch geen grote winstbron en de huur al evenmin. Werd er voor, tijdens of na de vergaderingen van de gemeentelijke colleges zoveel gedronken? De vele kalken pijpekoppen en –stelen, te vinden in de tuin rondom Zuiderstraat 12 zouden een aanwijzing kunnen zijn. Maar bij iedere geboorteakte of wat voor akte ook was de kastelein meestal één der getuigen, waarbij het de gewoonte was, dat zo'n akte uitvoerig beklonken werd, na afloop, maar soms al vooraf, waardoor de aktes niet altijd even onberispelijk waren en de spelling niet altijd uniform. En de geboortecijfers waren hoog.

Het rolde zo met het "Witte Hoes" door tot 1900. We zien dan dat in vrijwel alle gemeenten men er toe overgaat een eigen gemeentehuis te bouwen en ook de Adorper raad sprak uit, dat het bezitten van een eigen gemeentehuis een betere oplossing zou zijn dan het huren van een lokaaltje bij particulieren. Er werd een commissie gevormd, bestaande uit de heren Jurjen van Weerden, Tonnis Boerema en Jakob Oosterhuis, die de opdracht kregen om de mogelijkheden voor het tot stand brengen van een nieuw gemeentehuis te onderzoeken. De commissie toog naarstig aan het werk en kwam met een rapport met als eindadvies om gebruik te maken van het aanbod van Pieter Lugtenborg uit Sauwerd voor een bouwterrein op de hoek Provincialeweg – Stationsweg te Sauwerd voor fl 500,--. Een plan voor een nieuw gemeentehuis werd opgemaakt. Hevig verontrust reageerde hierop Witte Hoes kastelein Eltje Slierma, die zijn huis naast het Witte Hoes, dat nu dus deels als gemeentehuis werd gebruikt, aanbood voor fl 1.800,--. Een nieuw gemeentehuis in Sauwerd voor wel fl 6.000,-- of zijn aanbod, "de gemeente moest toch wijzer wezen en het gemeentehuis laten op de plaats die altijd als het werkelijke centrum van de gemeente is beschouwd".

Op 19 februari 1904 stond voor de raadsvergadering op de raadsagenda het punt:

- a. Bespreking van de bouw van een nieuw gemeentehuis.
- b. Acceptatie van het aanbod van een bouwterrein daarvoor van P. Lugtenborg te Sauwerd.

In de toelichting schreven B en W dat het hebben van een eigen gemeentehuis veel voor had boven het voor een gering bedrag huren van een kastelein en het bouwterrein in Sauwerd, waarop ongeveer 2/3 van het inwonertal der gemeente in hoofdzaak is georiënteerd, ligt meer centraal dan een bouwterrein ergens in Adorp. Het voorstel werd in de raad aangenomen.

Een bezwaarschrift Cannegieter, NH-predikant in Adorp en anderen, gericht aan het provinciaal bestuur om het raadsbesluit als zijnde strijdig met het gemeentebelang te vernietigen kreeg als antwoord: "Daartoe hebben wij niet de bevoegdheid, wel de kroon. Wij delen u mede dat wij, gehoord het gemeentebestuur van Adorp, de kroon niet kunnen adviseren het raadsbesluit, als zijnde in strijd met het gemeentebelang, te vernietigen".

Op 6 mei 1904 werd de bouwterreinaankoop door GS goedgekeurd. Een later bezwaarschrift van Jakob Leutscher e.a. aan de kroon gericht werd afgewezen.

Daarmee was de band Witte Hoes – Gemeentehuis definitief doorgesneden en kwam aan een roemruchte episode een einde. De gemeente bleef buiten het gezichtsveld van het Witte Hoes tot 1978, maar daarover straks.

In 1922 komt het Witte Hoes opnieuw in de belangstelling, als het wordt verkocht aan zoon Jan Slierma. Er was toen een streven om het aantal volledige vergunningen te beperken en om de vergunning te behouden moest de wenselijkheid c.q. noodzaak daartoe worden aangetoond. Met tal van klinkende argumenten wordt het behoud van de vergunning bepleit: "Gelegen aan een drukke verkeersweg op een kruispunt van wegen, voor verkoping en stalling geen andere gelegenheid van dien aard in de omtrek aanwezig, de aangewezen wachtgelegenheid voor treinreizigers van het Staatsspoor (Er stopten toen enkele treinen in Adorp, een situatie die tot 1939 heeft bestaan); het is de uitspan- en pleisterplaats waar men onder dak kan komen en men zich kan verversen".

Inderdaad ging het hier om een veel gebruikte doorrit, doelmatig ingericht, met ringen aan de muur om de paarden vast te zetten en handige paardevoerbakken. Na 1930 begint de paardetractie voor rijtuig- en bodekarrenverkeer snel terug te lopen door de opkomt van het motorrijtuig.

Slierma bleef de logementhouder tot 1946. Ik heb hem nog vaag gekend, zijn dorpsherberg behield een zekere standing, allure, een allure die ook de kastelein zelf afstraalde.

Dat bleef zo doorgaan bij de volgende herbergier, Doede Kruijer, onze tegenwoordige wethouder, die in 1946 eigenaar werd van het Witte Hoes. Bij het verzoek om de vergunningoverschrijving vermeldde loco-burgemeester R. Datema: "De heer Doede Kruijer, 24 jaar, staat gunstig bekend en is politiek betrouwbaar". Ook nu dus weer een kastelein, die sociaal en politiek in de samenleving een vooraanstaande plaats inneemt. Tot 1960 is hij de waard, dan gaat hij molenaar worden.

Helaas moet gezegd worden, dat het met het Witte Hoes na Doede Kruijer snel bergafwaarts gaat. Het werd een komen en gaan van nieuwe caféhouders: Evert Wildeboer, Koen Horst, Jan Bijma, Berend Veldman (deze laatste houdt het langer uit en alhoewel de onderhoudstoestand hard terugliep had het toen tijdelijk toch iets van de sfeer van het oude bruine café, waar ook Groningse studenten nog wel eens een feestje bouwden). Daarna J. de Haas en mevr. Gortworst en het verval ging maar verder, vooral als de caféhouders de beste klant van hun eigen café begonnen te worden.

In 1978 kwam het café leeg te staan, nieuwe exploitanten waren niet te vinden en de toekomst van de herberg leek zorgwekkend.

De Groninger Culturele Raad schreef de gemeente een brief om te willen bevorderen, dat dit bijzonder karakteristieke pand, dat een belangrijke schakel in de aansluiting van beide dorpsdelen aan weerszijden van de Provincialeweg vormt, behouden bleef. De gemeente reageerde hierop met de suggestie aan de Groninger Culturele Raad om het zeer bouwvallige en restauratiebehoefte pand te kopen of anderszins met

voorstellen te komen om het pand te behouden en dat de gemeente hiervoor de middelen niet bezat. Wel werd besloten de activiteiten op te starten om het Witte Hoes op de lijst van beschermde monumenten te krijgen, hetgeen lukte. Maar wel verklaarde Monumentenzorg voor restauratie geen middelen, ook niet in ISP-verband, beschikbaar te hebben.

De oplossing leek plotseling te komen opdagen; het pand werd gekocht door Imphocart International BV te Vriezenveen, handelsmij in drinks, food en non-foodproducts. Dus nu weet u het. De exploitatie werd in handen gegeven van E. Hagting en mevr E.G.F. Fekkes. Duur briefpapier werd gebruikt en zij slaagden er in bij akte van 7-11-1980 een hypotheek van fl 140.000,-- met 11,6% rente en aflossing in een 25 jarige annuïteit los te peuten bij de Westland-Utrechtse Hypotheekbank. Maandelijks moest fl 1.447,-- opgebracht worden. In opdracht van Imphocart Internationel werd door Skol-bierbrouwerijen een ambitieus restauratieplan opgezet voor algehele restauratie van het Witte Hoes. Na wat architectonische wijzigingen ging Monumentenzorg akkoord en de bouwvergunning kon worden verstrekt. Nadat de gemeente Monumentenzorg had laten weten haar aandeel van 15% in de restauratiekosten op tafel te leggen en de monumentenzorgbijdrage van 40% desnoods wilde voorfinancieren, berichtte Monumentenzorg, dat momenteel geen geld beschikbaar was en indien het beschikbaar zou komen in ieder geval geen inrichtingskosten en interne verbouwingskosten zouden worden meegenomen. Doordat ook de schuur verbouwd zou worden tot een grote ruimte met horeca bestemming was dit aandeel hoog. De verwachtingen bleven echter hoog gespannen, maar helaas, weldra moest blijken dat het pand in verkeerde handen was gevallen. De Westland-Utrechtse Hypotheekbank beurde geen cent en op 14 juni 1983 zag deze bank zich gedwongen de openbare verkoping volgens artikel 1223 BW aan te kondigen.

Voor ons is alleen maar verbazingwekkend hoe deze bank het in 1981 aandurfde op dit wrakke pand fl 140.000,-- te verstrekken en de lichtvaardige wijze waarop dit gebeurde. Dat deze bank in 1984 met behulp van de Nederlandse Bank en andere grote bankconsortia uit het economisch moeras moest worden getrokken, lijkt niet zo bevreemdend meer na kennismaking met dit soort transacties.

Op 5 juli 1983 zou de openbare veiling van Het Witte Hoes plaatsvinden. Allerlei suggesties en tips bereikten het gemeentebestuur, waaronder die van de Vereniging voor Dorpsbelangen in Adorp, die vond dat alles in het werk moest worden gesteld om dit pand voor Adorp te behouden. Veel intern beraad én naar de raad toe én naar GS, waarbij het gemeentebestuur van gedeputeerde Wulpstra machtiging kreeg een bod van maximaal fl 75.000,--, op de dag vóór de veiling nog verhoogd tot fl 85.000,--, uit te brengen. Aannemer Sikkens werd gevraagd voor de gemeente te bieden en in een stampvol "Artharpe" werd hij voor fl 55.000,-- de hoogste bieder. Toen na de veiling bekend gemaakt werd dat Sikkens het pand gekocht had in opdracht van de gemeente Adorp, ging er een warm applaus op in de zaal, waaruit duidelijk instemming van de aanwezigen bleek.

Maar toen begonnen voor de gemeente voorgoed de moeilijkheden. Weliswaar was zij de eigenares van het wrakke pand met lekkende daken en waar de dakgoten er levensgevaarlijk bij hingen, maar wat nu?

Al te prozaïsche lieden wilden na het incasseren van een krotopruimingssubsidie de bulldozer er achter laten zetten opdat het autoverkeer door Adorp vrij baan zou krijgen. Ook een vorm van progressiviteit. Maar het was een monument, dus deze weg was zondermeer afgesneden. Maar hoe nu wel verder? Een in Adorp opgestarte inspraakprocedure leverde op, dat men toch wel sterk hechtte aan het behoud van de horecafunctie en ook Monumentenzorg hechtte eraan om het pand functioneel te houden. Het gemeentebestuur verklaarde van mening te zijn dat een solide ondernemer in het Witte Hoes een goede boterham zou kunnen verdienen, mits de algehele restauratie buiten bezwaar van de ondernemer zou zijn voltooid. Een voorlopige EEWAA-berekening leverde als resultaat op dat een algehele restauratie zeer kostbaar zou worden: 7 ton, waarvan fl 385.000,-- voor het voorgedeelte. Het gemeentebestuur sloeg toen de weg in van eerst het voorgedeelte te restaureren als

fase 1 en later de schuur als fase 2. Maar van deze weg werd de gemeente door Monumentenzorg teruggefloten: architectonisch kon de bouwmassa van de schuur niet gemist worden en: als de gemeente de schuur meenam had Monumentenzorg nog wat extra fondsen achter de hand. Bovendien wees Monumentenzorg bij monde van de heer Boerema de gemeente op mogelijke belangrijke subsidiebronnen. Het is nu verleidelijk een heroïsch verhaal te houden over de grote ijver en inspanningen, die het gemeentebestuur zich heeft getroost om een financieel sluitend plaatje te krijgen, een verhaal over de succesjes maar ook over de teleurstellingen, wat uiteindelijk tot een goed einde kwam. Het zou mijn te lange verhaal veel te lang maken. In deze heroïsche strijd wil ik u vier namen noemen:

1. Burgemeester Sijbesma, thans burgemeester van Ten Boer, die als gangmaker in de plannenmakerij, de voorbereiding en het op gang brengen van de restauratie een grote rol heeft gespeeld.
2. De toenmalige 1ste ambtenaar en loco-secretaris K.B. Dijkstra, thans burgemeester van Oldehove, die zich in die tijd tot een waar subsidioloog heeft ontwikkeld en zeer veel energie in het project heeft gestoken. Hij heeft misschien zijn verdere carrière er mede aan te danken.
3. Wethouder en geruime tijd loco-burgemeester Doede Kruijer, die het object in zijn portefeuille had en als oud-Witte Hoes-kastelein zich emotioneel zeer sterk met dit project verbonden voelde.
4. Burgemeester Bruins Slot, die direct na zijn komst hier als nieuwe burgemeester zich er bovenop heeft gegooid en met een voortreffelijke stuurmanskunst onder zijn leiding het project tot een goed einde heeft weten te brengen.

Als 5de zou ik misschien moeten noemen een kritische raad, die sterk de vinger aan de pols hield en er zo aan heeft meegewerkt, dat het project financieel niet is ontspoord.

Een paar cruciale momenten uit de restauratiegeschiedenis: op 21 maart 1984 vond de aanbesteding plaats van het voorste deel + de schuur als casco, waarbij in een nek aan nek race het aannemersbedrijf Sikkens uit Adorp met als ondernemers het schildersbedrijf van der Klei, Sauwerd, het loodgieters- en elektriciteitsbedrijf Groen uit Groningen en het CV-bedrijf Landegge uit Sauwerd boven kwamen drijven. De architectuur was in handen van bureau Kouwen uit Leek.

Het resulteerde in een aanvankelijk kostenplaatje van fl 765.000,--, waartegenover fl 507.000,-- aan subsidiebaton stonden. Om aan Rama-gelden te komen (het ging hier niet om een margarinefabrikant, doch om een subsidie regionale arbeidsmarkt afspraken), uiteindelijk groot fl 175.000,-- moesten op het object als leerlingbouwplaats een voldoende aantal werkloze jongeren worden ingeschakeld, hetgeen de aanneemprijs verhoogde.

Belangrijke subsidiebronnen waren voorts: de z.g. terugploegregeling voor fl 182.000,--, het Europees sociaal Fonds voor fl 99.800,--, het Actiefonds Kleine Kernen fl 75.000,--, een woningverbeteringssubsidie groot fl 40.200,--, het Koningin Julianafonds voor fl 29.500,-- en verder nog een aantal kleinere subsidiebronnen, samen goed voor fl 32.500,--. Iedere subsidie kende zijn eigen gevecht om het te verwerven, spontaan aangeboden is het gemeentebestuur niets, doch hoe boeiend soms ook, het zou te ver voeren hier omstandig over te verhalen.

Een volgend punt vormde de invulling van de schuurruimte. In ieder geval zou de Jeugdgroep Adorp op de zolder hier haar eigen jeugdhonk krijgen. Het was de heer K.B. Dijkstra, in wiens gedachte rees een Sauwerder activiteit, het baanlozenproject Kerkstraat 3, verder kortweg K3 genoemd, naar de Adorper schuur te halen. Aan deze gedachte moesten de partijen eerst nog even wennen, maar met meer of minder enthousiasme volgen alle partijen de heer Dijkstra. Ging met name K3 eerst aarzelend met de gedachte akkoord, weldra ging het er op lijken dat daarmee het paard van Troje was binnengehaald. In plaats van de benedenschuurruimte wilde K3 het hele café, dat kon prachtig in het baanlozenproject betrokken worden en even later bleek de schuur veel te klein, het Sauwerder pand Kerkstraat 3 moest de groep er ook deels bij houden.

Er volgen een aantal daverende aanvaringen met het gemeentebestuur, waarbij door K3 ook de pers wordt ingeschakeld. Maar met veel overleg en gepraat kreeg het gemeentebestuur langzaam maar zeker alle partijen in de ruimte, die het hen had toegedacht, zo goed mogelijk afgebouwd en ingericht naar ieders wensen. Ja er is wat afgepraat en afvergaderd in die tijd. Toen na enige tijd ook nog een postkantoortje in de schuur ingevoegd moest worden, hetgeen weer de nodige vergaderingen meebracht, was de ruimte meer dan vol.

Achteraf was het jammer dat de vulling van de schuur niet van te voren vaststond; als het hele pand met zijn vulling, zoals het er nu bij staat, in één maal aanbesteed zou zijn, zouden de kosten naar schatting een ton lager zijn uitgevallen.

Op 27 november 1985 was de restauratie voltooid en volgde de eerste oplevering. Op 14 februari 1986 werd door gedeputeerde drs. B.S. Wilpstra in aanwezigheid van talrijke genodigden het Witte Hoes feestelijk heropend.

Thans op 4 september 1987 kunnen we terugkijken.

Het Witte Hoes prijkt als vanouds weer in Adorp als een markant en stoer, stijlvol en sterk beeldbepalend monumentaal pand waarin pachter Frans de Roover in een door de gemeente volledig ingericht pand zijn boterham verdient. Hoe royaal zijn boterham belegd is, kan ik niet beoordelen.

Het Adorper postkantoortje heeft zijn plekje en Kerkstraat 3 kan met haar activiteiten behoorlijk uit de voeten. De jeugdgroep Adorp heeft een fraai, functioneel jeugdthunk gekregen.

Nu het prijskaartje.

Volgens de laatste berekeningen is er voor het Witte Hoes fl 1.127.600,-- uitgegeven waar tegenover fl 634.000,-- aan subsidie is ontvangen. Hetgeen betekent, dat de gemeente er fl 500.000,-- in heeft gestopt, waarvoor zij het pand dan in bezit heeft. Dit houdt in dat ook de gemeente zich een behoorlijk financiële inspanning heeft getroost, geld dat natuurlijk ook maar éénmaal uitgegeven kan worden.

Alhoewel ik in mijn leven wel een gemeentebestuurlijke besmetting heb opgelopen, ben ik tegenwoordig een gewone burger van de gemeente Adorp, wonende in het dorp Sauwerd en dat is heel wat anders dan Adorp.

Toch wil ik verklaren als burger van de gemeente Adorp dat de bulldozerstemmen en de stemmen van andere sombere toekijkers, die alleen maar bodemloze financiële putten zagen, verstomd zijn en dat toch iedereen in de gemeente blij is met het verkregen resultaat en dat de 5 ton gemeentelijke investering als goed besteed geld wordt beschouwd. De gemeente heeft zich m.i. een grote bestuurlijke, financiële en fysieke inspanning getroost; de subsidiekanalen zijn, dacht ik, vakkundig en optimaal bespeeld en het technisch en esthetisch resultaat mag er zijn. De kleine gemeente heeft zich groot getoond en blijkt gegeven van grote bestuurskracht, iets wat kleine gemeenten trouwens toch vaak eigen is.

Als burger van de gemeente Adorp verklaar ik, dat ik er trots op ben dat de provinciale prijs van de jubilerende Bond Heemschut onze gemeente ten deel is gevallen.

Ik heb gezegd.

J.G. Bakker